

17 Μαΐου 2024

Όσιοι Νεκτάριος (†1550) και Θεοφάνης (†1544), οι Αψαράδες

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία / Συναξαριακές Μορφές](#)

Οἱ ὄσιοι Θεοφάνης καὶ Νεκτάριος.
Τοιχογραφία Ἰ. Μ. Βαρλαάμ Μετεώρων (16ος αἰ.).

Οἱ ὄσιοι Θεοφάνης καὶ Νεκτάριος.
Τοιχογραφία Ἱ. Μ. Βαρλαάμ Μετεώρων (16ος αἰ.).

**Αγιορείτες Ἅγιοι
Μνήμη 17 Μαΐου**

Οι Άγιοι αυτάδελφοι ιερομόναχοι Νεκτάριος και Θεοφάνης ήταν γέννημα και θρέμμα του αρχοντικού οίκου των Αψαράδων στα Ιωάννινα, έναν οίκο που διαδραμάτισε σπουδαίο ρόλο στη ζωή της Ηπειρωτικής πρωτεύουσας.

Αρχικά το επώνυμο ξεκίνησε ως Οψαράς και σημαίνει τον ιχθυοπώλη, από το όψον - οψάριον - ψάρι. Από την διαλάληση των ιχθυοπωλών [ο ψαράς] κατά φωνητική αλίωση προήλθε το [αψαράς] και εξ αυτού και το επώνυμο Αψαράς. Αργότερα από το οψαράς προήλθε το «ο ψαράς».

Έντονη είναι η παρουσία και η ανάμειξη μελών της οικογένειας των Αψαράδων στα πολιτικά πράγματα της Ηπείρου, κατά την διάρκεια της εξουσίας του Σέρβου Δεσπότη Θωμά Πρελιούμποβιτς (1366/7 - 1384 μ.Χ.). Αναφέρεται ο Μιχαήλ Αψαράς «άνδρας επίβουλος, καταδότης και φαύλος», τον οποίο τίμησε για τις υπηρεσίες του ο τύραννος με το αξίωμα του πρωτοβεστιάριου. Μετά την δολοφονία του Πρελιούμποβιτς, ο Μιχαήλ Αψαράς συλλαμβάνεται, τυφλώνεται και κατόπιν εξορίζεται. Αντίθετα ο συγγενής του Θεόδωρος Αψαράς καλείται ως σύμβουλος από την χήρα του δυνάστου Μαρία Αγγελίνα Παλαιολογίνα και «...εντίμως τον αποστάτην θάπτουσι και τον αδελφον αυτής τον βασιλέα Ιωάσαφ εισφέρουσιν...».

Οι δύο Όσιοι γεννήθηκαν στα Ιωάννινα, στα τέλη του 15ου αιώνα μ.Χ. Οι ίδιοι ξεκινούν την αυτοβιογραφία τους από την στιγμή που αφιερώθηκαν στον Θεό, χωρίς να κάνουν καμία μνεία για την αρχοντική καταγωγή τους, την ανατροφή, την μόρφωση και την περιουσία τους. Οι γονείς τους και οι τρεις αδελφές τους ενδύθηκαν το μοναχικό σχήμα και κατοικούσαν σε κάποιο κελλί κοντά στο χωριό του νησιού. Το όνομα της τρίτης αδελφής των Οσίων, πιθανότατα είναι Μαγδαληνή.

Οι δύο αυτοί αδελφοί, Νεκτάριος και Θεοφάνης, οι Αψαράδες, έλαβαν μια αξιόλογη για την εποχή τους παιδεία στην περίφημη μονή των Φιλανθρωπηνών επί ηγουμένου Μακαρίου Φιλανθρωπηνού. Όμως, τα πλούτη, η δόξα, η ικανή μόρφωση στάθηκαν αδύνατα να νικήσουν την θείκη τους αγάπη. Σε πολύ νεαρή ηλικία, οιστρηλατημένοι από τον θείο έρωτα, κατέφυγαν στον μοναχισμό ξεκινώντας από την Ηπειρωτική πρωτεύουσα και δικαιώνοντας τον χαρακτηρισμό της ως «Μοναχοπόλεως». Το ιερό μοναχικό σχήμα περιεβλήθησαν κατά το 1495 μ.Χ. από κάποιον Όσιο γέροντα, Σάββα ονομαζόμενο (τιμάται 3 Φεβρουαρίου). Κοντά του έμειναν δέκα ολόκληρα χρόνια, στο ασκητήριο του Τιμίου Προδρόμου της νήσου των Ιωαννίνων μέχρι την κοίμησή του, στις 9 Απριλίου 1505 μ.Χ., συλλέγοντας τους καρπούς της ησυχαστικής ζωής.

Μετά την κοίμηση του πνευματικού τους πατέρα Σάββα ανεχώρησαν για το Άγιον Όρος, στην αστείρευτη πηγή του αναχωρητισμού, για να αντλήσουν νέα στηρίγματα για την κατοπινή τους μοναχική πορεία. Στο «Περιβόλι της Παναγίας» έγιναν δεκτοί από τον πρώην Οικουμενικό Πατριάρχη Νήφωνα Β' (τιμάται 11 Αυγούστου), ο οποίος μόναζε στη μονή Διονυσίου μετά από την Τρίτη εκλογή του το 1502 μ.Χ.

Κατά το διάστημα της σύντομης παραμονής τους στη μονή Διονυσίου ζήτησαν και έλαβαν από τον αγιασμένο και φωτισμένο πνευματικό τους καθοδηγητή, Πατριάρχη Νήφωνα, «όρο και κανόνα μοναχικής καταστάσεως». Αφού με την διδασκαλία του εκπλήρωσε τις επιθυμίες τους και με την αγαθή καρδιά του τους όπλισε με τα απαραίτητα εφόδια για την πνευματική τους σωτηρία, τους συμβούλεψε να επιστρέψουν στο κελλί της μετανοίας τους, συνεχίζοντας εκεί τους ασκητικούς αγώνες τους.

Υπακούοντας στις παραινέσεις και στις εντολές του Πατριάρχου Νήφωνα, που στάθηκε γι' αυτούς δεύτερος πνευματικός πατέρας και με την υπόσχεση ότι δεν θα παρέκλιναν απ' όσα του παρήγγειλε, γύρισαν στο κελλί τους, στο νησί των Ιωαννίνων.

Επειδή όμως το βρήκαν κατειλημμένο από κάποιους κοσμικούς άρχοντες, οι οποίοι μάλιστα προέβαλαν και κτιτορικά δικαιώματα επάνω του, αναγκάστηκαν να το εγκαταλείψουν για δεύτερη φορά. Κατέφυγαν στα ενδότερα μέρη του νησιού, όπου βρήκαν, κατά την επιθυμία τους, τόπο κατάλληλο για ησυχία και άσκηση, κοντά σε κάποιο άλλο μισοερειπωμένο και έρημο ησυχαστήριο, αφιερωμένο στον Άγιο Παντελεήμονα. Αυτό ήταν κτισμένο σε μια σπηλιά, επάνω από τη λίμνη, όπου τα νερά της είχαν εισχωρήσει μέσα στην κοιλότητα του βράχου σχηματίζοντας μια πελώρια «Γούβα», όπως τοπικά ονομαζόταν.

Πριν πολλά χρόνια είχε αγιάσει στον τόπο αυτό, ένας περίφημος για την άσκησή του ερημίτης, ο Αντώνιος. Δεκαοκτώ χρόνια είχε μείνει έγκλειστος στο κελλί και είχε προικισθεί από τον Θεό για την πολλή του καθαρότητα με διορατικό χάρισμα. Ευθύς αμέσως επισκέφθηκαν και έλαβαν από τον Μητροπολίτη Ιωαννίνων την ευλογία του και την έγγραφη άδεια του για την ανέγερση νέου ησυχαστηρίου. Για περισσότερη ασφάλεια ζήτησαν και την έγκριση του Οικουμενικού Πατριάρχου Παχωμίου Α' (1503 - 1504 μ.Χ., 1504 - 1513 μ.Χ.). Εκείνος με ιδιόγραφο πατριαρχικό γράμμα του στήριξε τις προσπάθειές τους, ενισχύοντάς τους μάλιστα με τη διαβεβαίωση, όπως έκανε και ο Μητροπολίτης, ότι κανένας δεν θα τους εμπόδιζε στο θεάρεστο έργο τους.

Αφού εξασφάλισαν την απαιτούμενη άδεια και έγκριση, προχώρησαν αμέσως στην ανέγερση ναού και στο κτίσιμο κελλιών. Η κτιτορική δημιουργία στην πράξη αποδείχθηκε ένας μεγάλος και κοπιαστικός αγώνας. Όλη την ημέρα οι Όσιοι δούλευαν να κόψουν ένα μεγάλο τμήμα βράχου, να γεμίσουν με χώμα και πέτρες

την γούβα, για να αρχίσουν κατόπιν το κτίσιμο. Τελικά το 1506/1507 μ.Χ. ανήγειραν με προσωπικά τους έξοδα το ναό του Τιμίου Προδρόμου και μαζί με αυτόν, σε σύντομο χρονικό διάστημα, περατώθηκε και η ανέγερση των κελλιών και των λοιπών απαραίτητων οικοδομών.

Οι ιερομόναχοι Νεκτάριος και Θεοφάνης ήταν κτίτορες ενός ακόμα μοναστηριού. Μετά την ανέγερση της μονής του Τιμίου Προδρόμου στο νησί, ανήγειραν για τις αδελφές τους και τους γονείς τους το μοναστικό ησυχαστήριο του Αγίου Νικολάου στο Λεπενό.

Η ιερά μονή Αγίου Νικολάου Λεπενού με την διαθήκη των κτιτόρων κληροδοτήθηκε στην ιερά μονή Βαρλαάμ. Αυτήν την χρησιμοποιούσε από τα μέσα του 16ου αιώνα μ.Χ. ως Μετόχι και ως κατάλυμα σταθμεύσεως των διακονητών Βαρλααμιτών, που φρόντιζαν τα κτήματα των Αψαράδων στην Ουσδίνα.

Η πορεία τους συνεχίστηκε με δοκιμασίες. Η τελευταία επίθεση εναντίων τους ήταν η πιο επώδυνη. Τα βέλη δεν προέρχονταν από τους αλλόπιστους Τούρκους, αλλά από αυτούς τους ίδιους τους εκκλησιαστικούς και κοσμικούς άρχοντες του τόπου, για λόγους τους οποίους, όπως αναφέρουν στην αυτοβιογραφίες τους, δεν θέλησαν να κοινοποιήσουν.

Βλέποντας όλη αυτή την δοκιμασία, τον πόλεμο και την κακία των εχθρών να αυξάνεται, ήλθε στο νού τους η συμβουλή του αγιορείτη γέροντός τους, του Αγίου Νήφωνος, που προορατικά τους είχε πει: «Όταν καταλάβη υμάς πειρασμός, μη αντιστήτε αυτώ, αλλ' αναχωρήσατε εν μοναστηρίω και ειρηνεύσετε».

Πράγματι μετά από τέσσερα περίπου χρόνια παραμονής τους στα Ιωάννινα εγκατέλειψαν οριστικά πια τη νεόκτιστη μονή τους και μετέβησαν κατά το 1510/11 μ.Χ. στους μετεωρίτικους βράχους αναζητώντας εκεί τη νέα εστία για την ασκητική τους τελείωση.

Τους δόθηκε από τους πατέρες της Σκήτης του Μεγάλου Μετεώρου ο στύλος του Ιερού Προδρόμου όπου και παρέμειναν για επτά χρόνια.

Η στενότητα όμως του βράχου και το ανθυγιεινό κλίμα από τους δυνατούς ανέμους δεν τους επέτρεψε να παραμείνουν περισσότερο εκεί. Γι' αυτό και στράφηκαν στην αναζήτηση καταλληλότερου χώρου. Από το πλήθος των μετεωρίτικων βράχων τους είλκυσε περισσότερο ένας πλατύς και ευάερος λίθος, ησυχαστικός και αρκετά ευρύχωρος, κατάλληλος για κατοικία, ο οποίος ονομαζόταν του Βαρλαάμ. Η επωνυμία αυτή ήταν παρμένη από τον πρώτο ερημίτη - οικιστή, που σκαρφάλωσε και εγκαταβίωσε στην απάτητη αυτή κορυφή.

Στον βράχο λοιπόν του Βαρλαάμ, ο οποίος ήταν ολοκληρωτικά έρημος και ακατοίκητος πριν από πολλά χρόνια, οι δύο Όσιοι ανέβηκαν και εγκαταστάθηκαν με την άδεια του Μητροπολίτου Λαρίσης Βησσαρίωνος και του τότε καθηγουμένου της ιεράς μονής του Μεγάλου Μετεώρου τον Οκτώβριο του 1517/18 μ.Χ.

Αμέσως μετά την ανάβασή τους στον βράχο άρχισαν τις οικοδομικές τους εργασίες, γιατί δεν σώζονταν τίποτε από τα παλαιότερα κτίσματα. Αφού έκτισαν μερικά πρόχειρα κελλιά για κατοίκηση, πρώτη τους δουλειά ήταν να ανεγείρουν

τον τέλεια ερειπωμένο ναό. Από το παλαιό εκκλησάκι, που ο ερημίτης Βαρλαάμ είχε αφιερώσει στους Αγίους Τρεις Ιεράρχες, σώζονταν μόνο μερικά ετοιμόρροπα τμήματα από το Άγιο Βήμα, που εξυπηρετούσαν τις θρησκευτικές τους ανάγκες για αρκετό καιρό.

Γι' αυτό, με ανεξάντλητους σωματικούς κόπους και ταλαιπωρίες, με την αμέριστη συμπαράσταση των Οσίων υποτακτικών τους, Βενεδίκτου και Παχωμίου, οι οποίοι ήταν από την αρχή μαζί τους και με τη Χάρη του Θεού προχώρησαν στην εκβάθρων ανέγερση του ναού.

Για περισσότερα από τριάντα χρόνια απαρασάλευτη φύλαξαν την ακολουθία των θείων ύμνων και προσευχών, την ολονύκτια αγρυπνία των Κυριακών, καθώς και κάθε άλλης δεσποτικής εορτής ή και μνήμης μεγάλου Αγίου, ενώ κατά τις υπόλοιπες ημέρες της εβδομάδος το ήμισυ της νυκτός το είχαν αφιερώσει στη δοξολογία του Θεού. Η δε καθημερινή τους δίαιτα ήταν υπερβολικά ασκητική και αδιάπτωτη.

Το 1542 μ.Χ. θεμελίωσαν το ναό των Αγίων Πάντων. Στις 17 Μαΐου του 1544 μ.Χ., ημέρα Σάββατο, την ενάτη βυζαντινή ώρα ο ναός των Αγίων Πάντων ολοκληρώθηκε.

Εν τω μεταξύ, ο Όσιος Θεοφάνης είχε ήδη δέκα μήνες ασθενής στο κρεβάτι και εξαντλημένος από την ασθένειά του βρισκόταν στα πρόθυρα του θανάτου του. Και, ενώ όλοι οι συμπαραστεκόμενοι αδελφοί και πατέρες γύρω του έκλαιγαν και θρηνούσαν και με μάτια δακρυσμένα έψελναν τον κατανυκτικό Παρακλητικό Κανόνα, έγινε ένα θαύμα. Ξαφνικά ένα υπέρλαμπρο και διαυγέστατο αστέρι είχε σταθεί πάνω από το κελλί του Οσίου, καταλάμποντάς το με υπερκόσμιο φως! Με την δύση του ηλίου η ψυχή του Οσίου Θεοφάνους μετέστη στις αιώνιες μονές. Ταυτόχρονα έσβησε και το υπερφυσικό αστέρι, σημείο της αμέτρητης δόξας που τον περίμενε στην ουράνια πολιτεία. Έξι χρόνια αργότερα, δεύτερη ημέρα της Διακαινησίμου, στις 7 Απριλίου 1550 μ.Χ., αναπαύθηκε και ο Όσιος Νεκτάριος. Ο τάφος τους και τα άγια λείψανά τους, το δεξί χέρι του Οσίου Νεκταρίου και το αριστερό χέρι του Οσίου Θεοφάνους με άφθαρτο το δέρμα επί των αγίων οστών τους, αποτελούν πηγή δυνάμεως για τους αδελφούς της μονής και τους ευλαβείς προσκυνητές.

Κείμενο: <http://www.syllogosipirotonkozanis.gr/book/export/html/3789>

Φωτογραφία: **[ΟΙ ΑΓΙΟΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ](#)**

Πηγή: **agioritikesmnimes.blogspot.gr**